

תוכנית הקורס ורשימת קריאה לקורס

סמסטר 0 שנה 2023

בית ספר: בית ספר הארי רדזינר למשפטים LL.B.

הקליניקה לייצוג בני נוער וצעירים

מרצים/ות:

עו"ד שרון ציונוב ssionov@runi.ac.il

עו"ד שירן חסון shiran.amar@post.runi.ac.il

מספר הקורס:	1627	סוג הקורס:	בחירה	שעות שבועיות:	6	נקודות זכות:	8
דרישות הקורס:	עבודה מסכמת	קוד קבוצה:	23200005	שפת לימוד:	עברית		

נושאי הקורס

תיאור הקורס

פעילות המערך הקליני: הקליניקה היא חלק ממערך קליני הפועל במרכז הבינתחומי. מערך הקליניקות חרט על דגלו סיוע לאוכלוסיות מוחלשות בישראל והנגשת המשפט עבורן, בד בבד עם הקניית כלים לסטודנטים לעבודה משפטית אתית ומקצועית וחינוכם לאחריות חברתית. במהלך השנה יערכו אירועים לכלל תלמידי המערך הקליני במרכז ו/או פעילות משותפת לקליניקות בעלות רקע משותף. בשל אופייה של הקליניקה אנו מצפים כי יעשה מאמץ על ידי הסטודנטים ליטול חלק בפעילות.

מבנה הקליניקה

המרכיב המעשי: במסגרת העבודה המעשית יחולקו הסטודנטים למוקדי עבודת שטח שונים בקהילה, לעבודה במשרדי עורכי דין מטעם הסנגוריה הציבורית ולפרויקט הליווי של המועצה לשלום הילד. העבודה המעשית נמשכת שנה קלנדרית מלאה בהיקף של שש שעות שבועיות. תהיה התחשבות במועדי הבחינות ועל הסטודנטים לדאוג **להשלים** את שעות העבודה המעשית אם נעדרו ממנה. כמובן שבעבודה מעין זו יש תנודות והציפייה היא כי הסטודנט יתגייס ויקדיש עצמו לטיפול בתיקים באופן המיטבי.

המרכיב האקדמי: בשל אופי הפעילות בקליניקה, לפני תחילת שנת הלימודים יתקיימו ימי הכשרה מרוכזים לצורך הכנה למפגש עם האוכלוסייה והרצאות בנושא סדר הדין הפלילי, והחקיקה החיונית לתחילת העבודה בקליניקה. ההשתתפות בשבוע ההכשרה היא בגדר חובה והיעדרות ממנו תמנע השתתפות הסטודנט בקליניקה. פירוט ימי ההכשרה וההרצאות ראה מטה. השיעורים בקליניקה יתקיימו בימי ב' בין השעות 8:00 – 13:00 בסמסטר א' ובסמסטר ב'. כמו כן, יתקיימו מפגשי הנחיה שבועיים עם מנהלת הקליניקה. ההשתתפות במפגשים ובפגישות ההנחיה כולם היא חובה ויש להודיע על היעדרות מבעוד מועד לרכזת הקליניקה ולקבל אישור להיעדרות. השיעור האקדמי בקליניקה דורש השתתפות פעילה של הסטודנטים והכנה מוקדמת הכרחית. בסמסטר א' יישאו המפגשים אופי תיאורטי – קליני יותר ונעסוק בנושאים הקשורים באוכלוסיית היעד ובדילמות המתעוררות בעבודה עם אוכלוסייה זו ונארח מומחים בתחום הנוער ובתחומים הנושקים לעבודה המעשית בקליניקה. במסגרת שיעורים העוסקים בדילמות, הסטודנטים יידרשו להכין טיעונים רלוונטיים לדילמה האתית במסגרת עבודת הבית וחומרי הקריאה לשיעור, לקראת הדיון בכיתה הבנוי כמיני - סימולציה.

בסמסטר ב', לצד שיעורים קליניים יערכו סימולציות נושאות ציון בכיתה, ברמת קושי עולה, כאשר הסימולציה האחרונה תיערך כמיני משפט מבוים. הטיעונים לסימולציות יוגשו על ידי צוותי הסטודנטים בכתב בנוסף להצגתם בכיתה.

בנוסף על השיעורים העיוניים יתקיימו מספר סיורים שמועדיהם יודעו בהתראה של כשלושה שבועות. שימו לב כי סדר השיעורים ומועדיהם טנטטיביים וכפופים לשינויים ולכן משבצת הזמן של הקליניקה צריכה להיות פנויה במערכת השעות לאורך השנה כולה. בין המרצים האורחים דמויות מפתח מעולם המשפט ולכן עלינו לשמור על לוח זמנים גמיש.

מטרות הקורס

למפגשים בכיתה מספר מטרות:

- לימוד חומר משפטי הנדרש לעבודה הקלינית – הכשרת הסטודנטים בתחומי המשפט הרלוונטיים לעבודה המעשית הקלינית.
- לימוד תיאוריה לצד מעשה בעריכת דין ציבורית-חברתית, עריכת דין פמיניסטית ועריכת דין של ילדים ובני נוער וטיבו של מקצוע עריכת הדין בדגש על משפט משווה.
- הצגת סוגיות תיאורטיות מתחום ייצוג נוער, זכויות האדם החברתיות, עריכת הדין החברתית וסוגיות הנוגעות לאחריות חברתית של עורכי דין.
- לימוד מהעבודה הקלינית על בעיות המאפיינות ייצוג משפטי של אוכלוסיות מוחלשות בדגש על אוכלוסיית הילדים ובני הנוער.
- הקניית כלים מקצועיים ואקדמיים באמצעות מתן הזדמנות ובמה לסטודנטים להציג טיעונים משפטיים תוך שימוש בכלים שרכשו בשיעור ובעבודה המעשית בקליניקה.

על מנת להגשים מטרות משולבות אלה, אופי הדיונים בכיתה משלב את עבודתם המעשית של הסטודנטים והם מוזמנים להביא את עבודתם המעשית לכיתה, להעלותה לדיון על פי אופי הבעיות העולות במשך שנה ואף להתאים את סדר הנושאים הנלמדים אליה על פי הצורך. לכן ייתכנו שינויים בסדר השיעורים וכן ייתכנו תוספות במהלך השנה, על פי נושאים שיציעו הסטודנטים עקב התנסותם בשטח והצורך בהעמקה בנושאים אלה בכיתה.

בשל ייחודיותה של הקליניקה, המהווה שיתוף פעולה עם גורמים שונים, רווחה, חינוך, סינגוריה ציבורית ועמותות, הושם דגש מיוחד בסילבוס על נושא אחריות המדינה, ארגוני החברה האזרחית בישראל בתחום הילדים והנוער ועל האחריות החברתית-המשפטית ומקצוע עריכת הדין (המשפט כשירות או

כשליחות). העיסוק בנושאים אלה מלווה בדיון ביקורתי בכיתה ולחשיבה מחודשת על תפקידו של המשפט ותפקידם של עורכי הדין בחברה.

בעבודה המעשית, מטרת הקליניקה לחשוף את הסטודנטים לעבודתם של עורכי דין לילדים ובני נוער ולעבודתם הציבורית, ללמוד מהם ולסייע להם; להעניק סיוע משפטי לנערות המצויות בקצה הרצף הטיפולי ולנערות בסיכון אשר ידן אינה משגת לממן סיוע משפטי במימוש זכויות מול הרשויות השונות ובפתרון בעיות משפטיות במגוון תחומי המשפט הפלילי והאזרחי (כדוגמת ביטוח לאומי, קבלת גמלאות וקצבאות, מימוש הזכות לבריאות ולדיוור, אפטרופסות, צרכנות ועוד). הקליניקה שואפת גם לקחת חלק בתהליכים להנעת שינוי חברתי לקידום זכויותיהן של נערות כקבוצה ולפעול ברמת המדיניות, תוך שיתוף פעולה עם ארגונים חברתיים וקליניקות נוספות במערך הקליני ובניסיון ליצור דיון ציבורי ואקדמי בתחומי פעילותה של הקליניקה. הקליניקה פועלת בשיתוף עם הסגנויה הציבורית ועורכי הדין הפועלים מטעם משרד המשפטים בייצוג ילדים ובני נוער ומול עורכות דין ממשרד המשפטים.

השילוב של העבודה המעשית והלימוד האקדמי בקליניקה נועדו לאפשר לסטודנטים להכיר את אוכלוסיית בני הנוער בסיכון על מאפייניה הייחודיים ולסייע לה מתוך תפיסת אחריות חברתית, תוך כדי התנסות בעריכת דין קהילתית, לימוד ביקורתי על זכויות חברתיות, מודלים חברתיים וכן על מקצוע עריכת הדין ותפקיד המשפט ככלי לשינוי חברתי.

מבנה ציון הקורס

חובות קריאה: מפורטות להלן בסילבוס תחת קריאת חובה וקריאת רשות לכל נושא.

הציון בקליניקה: יתחלק בין הרכיב המעשי והאקדמי, כדלקמן:

60% - היקף ואיכות העשייה במישור המעשי.

20% - תרגילי סימולציה שייערכו בכיתה והגשתם בכתב.

20% - קריאה, השתתפות פעילה ותורמת בשיעורי הקליניקה ועמידה במטלות הכיתה, כולל ניירות עמדה.

מטלות הקורס

- עמידה בדרישות העבודה המעשית: הגעה למוקד השטח וטיפול נאות בפונים.
- 2 ניירות עמדה.
- תרגילי סימולציה בעל פה והגשתם בכתב.
- כתיבת ערכים משפטיים למאגרי מידע ומסמכים משפטיים שונים כחווית דעת, מכתבים ועוד על פי דרישת מנהלות הקליניקה.

דרישות מעבר

- **נוכחות מלאה בשיעורים**
- **עמידה במטלות העבודה המעשית והגשת דוחות**
- **השתתפות בסימולציות והגשת הטיעונים בכתב**

• הגשת ניירות עמדה ברמה מספקת

דרישות נוספות

על הסטודנטים להתעדכן באתר הקורס ובמיילים אשר נשלחים במהלך השנה. על הסטודנטים למלא דוחות מפורטים באשר לעבודה המעשית ולהגישם לרכזות במועד.

תפוקת למידה

עם השלמת הקורס בהצלחה יוכל הסטודנט:

- לכתוב טיעונים מבוססים בתיק ולטעון בעל פה בעניינו של לקוח.
- לקבל לקוח, לברר עמו את עיקרי בעיותיו, ולנתח כיצד יש לסייע לו משפטית.
- לערוך מחקר עובדתי ומשפטי לגבי זכויות לקוח וצרכיו.
- לנהל תיק משפטי – עריכת מסמכים ותיעוד.
- לכתוב חוות דעת משפטיות מקיפות במגוון נושאים.
- לעבוד על פי כללי האתיקה המקצועיים ולשמור על יחסים אתיים ראויים עם הפונה ועם גורמים שלישיים.
- להבין ולדעת לנתח ולערוך דיון ביקורתי בנושאים תיאורטיים שנדונו בקורס.
- לגבש תפיסה של מקצוע עריכת הדין, מהותו והאחריות החברתית הנלווית לו להמשך חייו המקצועיים.

שעות קבלת מרצה

על פי תיאום מראש באמצעות דוא"ל

רשימת קריאה

פרק א'

1. מקורותיו ומטרותיו של החינוך המשפטי הקליני והקוד האתי של הקליניקות המשפטיות בישראל (עו"ד שרון ציונוב)

קריאת חובה

- יובל אלבטן "ריח הגלימה כריח השדה – על יעדי החינוך המשפטי" משפטים לד (3) 454.
- נטע זיו "מה בין עריכת דין, צדק חברתי ולימודי המשפטים?" עלי משפט א (תשס"א) 253.
- הקוד האתי של הקליניקות המשפטיות בישראל

- כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו – 1986

קריאת רשות

- נ' רימלט "החינוך המשפטי בין תאוריה לפרקטיקה" עיוני משפט כד 81, 88-89 (תש"ס).
- Robert Stevens, *Law Schools: Legal Education in America From The 1850's To The 1980's* (1983)
- George S. Grossman, "Clinical Legal Education: History and Diagnosis," 26 *J. Legal Educ.* 162 (1974)
- Leonard D. Pertnoy, "Skills Is Not A Dirty Word," 59 *Mo. L. Rev.* 169, 174 (1994)
- קוד האתיקה של העובדים הסוציאליים

2. הדרה חברתית, מאפייני אוכלוסיית בני הנוער וגבולות בעבודה עמם

הקרנת הסרט מקלט חירום 12

חומרי חובה:

הסרט "מקלט חירום 12"

מצגת מלאה לשיעור

- Spilsbury, T. (2000). What social exclusion means to me. In: Matthies, A., Jarvela, M. and Ward, D. (ed.). From social exclusion to participation. University of Jyvaskyla.
- דורון, א. (2006). בין הדרה חברתית למדיניות חברתית. האוניברסיטה העברית בירושלים, בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית ע"ש פאול ברוואלד ומשרד הרווחה, האגף למחקר, תכנון והכשרה. 232

קריאת רשות :

- Pierson, J. (2002). Tackling social exclusion. Routledge, London. Pp. 7-16.

- ר' סטריאר "מהדרה למעורבות חברתית" חברה ורווחה כ"א -213 2
- רון, י., דורון, י. וסלונים-נבו, ו. (עורכים) (2008). הדרה חברתית וזכויות אדם בישראל. הקדמה: על זכויות אדם ועל הדרה חברתית. עמ' 10-7. תל-אביב: רמות.

3. רגישות תרבותית ועבודה עם בני נוער

קריאת חובה:

- בן-דוד, ע. עמית ד. (1999). האם עלינו ללמוד רגישות תרבותית? הניסיון הישראלי. חברה ורווחה, י"ט (2). 244-235.
- הדר דנציג-רוזנברג ויפעת פרדר "האחרת שבתוכנו": על עריכת-דין חברתית "רגישת-תרבות", מעשי משפט ג', (2010) עמ' 45
- S. Brynat "The Five Habits: Building Cross Cultural Competence in Lawyers" 8 Clinical Law Rev. 33, 99 (2001)

קריאת רשות:

- ברגה, ר. (1999). עולים מחבר העמים: אפיונים, צרכים ועקרונות התערבות, בתוך: רבין, ק. (עורכת) להיות שונה בישראל: מוצא עדתי ומין בטיפול בישראל (עמ' 119-97). תל אביב: רמות.
- C. D. Cunningham "Lawyer as Translator, Representation as Text: Towards an Ethnography of Legal Discourse" 77 Cornell. L. Rev. 1298 (1992)
- R. Tremblay "Interviewing and Counseling Across Cultures: Heuristics and Biases" Clinical Law Rev. (vol 9 2002) 373
- לאה קראוס ואפריים ברוור, ראיון קטינים בשירות המבחן לנוער, קטינים נפגעים וקטינים פוגעים – תשאול וראיון בהליך המשפטי, עמ' 189-217.
- מאיר גלבווע. התשאול – כל מה שרצית לשאול אך לא ידעת כיצד. משטרת ישראל, ירושלים, 1995.
- 4. מודל ה **NBC** ונגישות למשפט לאוכלוסיות מוחלשות בישראל – תרגיל סימולציה

קריאת חובה

- William L. F. Festiner, Richard L. Abel & Austin Sarat, "The Emergence and Transformation of Disputes: Naming, Blaming, Claiming....," 15 Law & Soc'y Rev. 631 (1980-1).
- תורגם לעברית: היווצרותם של סכסוכים והשתנותם: מתן שם, הטלת אשם, עמידה על זכות... "מעשי משפט ג' 17 (2010)
- יובל אלבטן "נגישות האוכלוסיות המוחלשות בישראל למשפט" עלי משפט ג 497-530 (2003).

קריאת רשות

- יובל אלבטן זרים במשפט. (2005)
- יורם רבין זכות הגישה לערכאות כזכות חוקתית, (1998) 26
- ברברה ארנרייך כלכלה בגרוש – איך (לא) להצליח באמריקה. 197 – 223,

5. המסגרת החוקית: מבוא לחוקי הנוער וסקירת החקיקה בתחומים הנושקים להם – מהי התפיסה העומדת בבסיסם ומדריך למשתמש

קריאת חובה:

- דין וחשבון הועדה הציבורית לבדיקת מצבם של ילדים ובני נוער בסיכון ובמצוקה (ועדת שמיד), מרץ 2006 תמצית הדו"ח, עמ' 30-15 וכן נספח 1-4 עמ' 113-126
- חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך
- חוק בתי המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה, 1995, סעיפים 3-5
- חוק העונשין ס' 368. חובת הדיווח
- חוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א 1991
- חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו 1955
- חוק בתי המשפט, התשמ"ד 1984, סעיפים 68-70 (דלתיים סגורות)
- חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א 1971
- חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות, התשכ"ב 1962
- האמנה בדבר זכויות הילד, רשומות- כתבי אמנה 1038, כרך 31
- הצעת חוק אומנה לילדים, התשע"ה 2014-
- חקיקה בנושא עבודת נוער – כל החוקים והתקנות באתר:

<http://www.moital.gov.il/NR/exeres/335289F7-90CO-4874-AFB3-DA70F3C2B230.htm>

- ילדים בתקשורת – חוקים וכללים, המועצה לשלום הילד

<http://www.children.org.il/Files/File/publications/%20%20-%20%20.pdf>

6. חוק הנוער טיפול והשגחה – הלכה למעשה. עורכת הדין, חובת הדיווח ודילמת הסבתא, האם והקטין הנזקק – תרגיל

- חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך 1960
- ס' 368 לחוק העונשין תשל"ז 1977
- חוק הסעד (סדרי דין בענייני קטינים, חולי נפש ונעדרים), תשט"ו-1955
- דר' ישראל איסי דורון, חובת הדיווח בישראל, נייר עמדה למשרד הרווחה, 2012 עמ' 8 – 20

<http://social-work.biu.ac.il/files/social-work/shared/divuach.pdf>

- יצחק קדמן (2010). במותה ציוותה לילדים רבים את החיים: חובת הדיווח על עבירות בילדים – רקע, סקירה ומהות משפחה במשפט ג-ד, 337

קריאת חובה

חקיקה

- חוק הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1995.
- תקנות הסניגוריה הציבורית, התשנ"ו-1996.

- חוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), תשמ"ד-1984.
- חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה ומעצרים), תשנ"ו-1966.

פסיקה

- בג"צ 4495/99 הסניגוריה הציבורית נ' ועדת הערר, פורסם בנבו.
- ע"פ 134/89 אברנ'יל נ' מדינת ישראל, פ"ד מד(4) 203.

ספרות

- יואב ספיר, מה מחייבת האצילות? ייצוג פרטי וייצוג ציבורי בפלילים, אתיקה מקצועית וטובת הלקוח, ספר דיוויד וינר על משפט פלילי ואתיקה, הפרקליט (2009) עמ' 131.
 - גלית מבורך, ייצוג קטינים בהליך הפלילי – יופץ על ידי רעות
7. עבודת המשטרה ורשויות התביעה עם קטינים: עיכוב, מעצר וחקירת קטינים, פתיחה וסגירה של תיקים והרישום הפלילי

-

קריאת חובה

- דוח מבקר המדינה בנושא היבטים בטיפול המשטרה בקטינים המעורבים לכאורה בפלילים
- ג'ק חביב, דליה בן רבי ודפנה ארגוב, הטיפול המשטרתי בקטינים ובני נוער – טיפול המשטרה בתיקי בני נוער: החלטה על תביעה ועל אי תביעה והגשת כתב אישום מול סגירת תיק, 2001 עמ' 1-5, 21-23, 31-32 ועיקרי הממצאים
- ג'ק חביב, דליה בן רבי ודפנה ארגוב, הטיפול המשטרתי בקטינים ובני נוער – הערכות המשטרה לטיפול בעבירות שקורבנותיהן קטינים, המרכז לילדים ונוער, ג'וינט מכון ברוקדייל, עמ' 1-9, 14-21

חקיקה

- חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1970, סעיפים 9א-13.
- תקנות הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) (נוסח הודעה לקטין חשוד על זכויותיו בטרם חקירתו), התשע"ג-2013.
- תקנות הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תנאי החזקת קטין במעצר או במאסר), תשע"ג-2012.

פסיקה

- בט"פ 1363/93 י.צ. (קטין) נ' מד"י, פ"ד מז (2) 71.
- בט"פ 765/84 מד"י נ' פלוני, פ"ד מא (4) 396.
- בט"פ 9222/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9, פורסם בנבו.
- עמ"י 12-10-39565 פלוני נ' מד"י (טרם פורסם).

קריאת רשות

ספרות

- אלי שרון, נוער בפלילים, המכון למחקרי משפט וכלכלה בע"מ 1998, פרק ד', עמ' 89-117.
- דוד רייפן, הקטין ובית המשפט לנוער, המשטרה והקטין- פרק שמיני, עמ' 179-196.

8. המערך הטיפולי במשרד הרווחה - מטיפול בקהילה ועד מעונות נעולים: שרות המבחן לנוער, השרות לילד ונוער, האגף לחקירות ילדים, פקידי סעד לחוק נוער, פקידי סעד לסדרי דין ועוד

צפייה בבית בסרט התיעודי - רק בשביל לקבל חיבוק - על בית השאנטי

קריאת חובה:

- משרד הרווחה והשירותים החברתיים, אגף בכיר למחקר, תכנון והכשרה - סקירת השירותים החברתיים 2013, ספטמבר 2014

<http://www.molsa.gov.il/communityinfo/researchandevaluation/pages/reviewofsocialservicesin2013.aspx>

חלק ג': בני נוער וצעירים בניתוק או מעורבים בפלילים

קבוצה א': **קטינים המעורבים בפלילים** (שירות המבחן לנוער ורשות חסות הנוער קבוצה ב': **נערים ונערות, צעירים וצעירות מנותקים חברתית** (השירות למתבגרים,

צעירות וצעירים והשירות לשיקום

- ורד סלונים-נבו, "האם הטיפול של שירות מבחן לנוער יעיל", עוברי חוק בישראל: הערכת תוצאות טיפול, בעריכת מ' חובב ו' וזנר, צ'ריקובר, תל אביב 1999, עמ' 27-46.
- טלל דולב, רחל סבו-לאל וזליה בן רבי, פקידי הסעד לחוק הנוער בישראל: תפקידים, דרכי עבודה ואתגרים - מאיירס-ג'וינט מכון ברוקדייל, 2008 - תמצית המחקר
- דין וחשבון הועדה לבחינת מדיניות המשרד בנושא הוצאה של ילדים למסגרות חוץ ביתיות ונושא הסדרי הראייה (ועדת סילמן) - דוח ביניים פברואר 2014, עמ' 2-טז 63-651.
- צוות בדיקה בנושא: עבודתן של פקידות הסעד לסדרי דין (ועדת סלונים-נבו), 2008 הקדמה, מבוא ותמצית ההמלצות עמ' 6-1.

רשות:

- מוסדות חסות הנוער - סקירת ספרות, ברכי בן סימון ופאולה כאהן סטרבצ'ינסקי מאיירס-ג'וינט מכון ברוקדייל,

http://brookdaleheb.jdc.org.il/_Uploads/PublicationsFiles/Skira.pdf

- הטיפול בנוער בשירות בתי הסוהר מחקר ליווי והערכה ד"ר ישראל כ"ץ, שני קונה

יערה לייטנר-יגן, עמית ערפלי ופולג דור-חיים, המדען הראשי המשרד לבטחון פנים

<http://mops.gov.il/Documents/Publications/RD/BehaviourSocialeReaserches/JuvenilePrisonSy.pdf>

- דן שניט, העובד הסוציאלי ומערכת המשפט, החוק הפרט ושירותי הרווחה – פרק ג', (פרסומי מועצת בתי הספר לעבודה סוציאלית בישראל), עמ' 87-115
- נאוה אלעד ואניטה וינר, שירות המבחן לנוער ותולדות הטיפול בילדים ובנערים עזובים ועוברי חוק, פרסומי מועצת בתי הספר לעבודה סוציאלית בישראל, הוצאת רמות, אונ' ת"א.

פרק ג'

9. בית המשפט לנוער – פרספקטיבה שיפוטית – ביקור בבית המשפט לנוער בפתח תקווה ושיחה עם השופטת שרון פ' הלוי.

10. אשפוז פסיכיאטרי של קטינים – הרצאת אורחת עו"ד יעל קיציס והד"ר גידי רצוני במסגרת הנושא ייערך סיור במחלקת הנוער של בית החולים שלווה

קריאת חובה

חקיקה

- חוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך-1960. סעיפים 3ב, 3ג, ד3, 3ה, 3ו, 3ז.
- חוק טיפול בחולי נפש, תשנ"א – 1991. סעיפים 4א, 4ב, 5, 6, 15, 16, 17, ו-29.

דוחות

- דפנה סידס-כהן – מרכז המחקר והמידע – כנסת ישראל, אשפוז פסיכיאטרי בכפיה של ילדים ובני נוער, י"ד בשבט תשס"ח, 21.1.2008, פורסם באתר הכנסת בכתובת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02009.pdf>

11. נערות במערכת הרווחה ובבית המשפט לנוער – רגישות מגדרית וסקירה היסטורית : במסגרת לימודי הנושא יתקיים סיור במעון "צופיה" לנערות.

- אדוה ברקוביץ' רומנו, מיכל קרומר נבו ומיכל קומם " גוף הידע המחקרי בישראל על

נערות במצבי מצוקה", חברה ורווחה לג' 7-39 (2013)

- שרון ציונוב, שירן רייכנברג ורעות רוזנר "מישהו שומע אותי? על ייצוג רגיש-מגדר לנערות בהליכי נזקקות בבית-המשפט לנוער" מעשי משפט ג 10 (2010)
- אדווה ברקוביץ'-רומנו, על העיוורון המגדרי - מדיניות חברתית בישראל כלפי נערות במצבי מצוקה, עבודת נמר לתואר שני בעבודה סוציאלית, 2012
- מאיה רמז, נערות עובדות: על מצבן הייחודי של נערות בשוק העבודה, עבודה מסכמת (2015)

12. חוק הנוער טיפול והשגחה והוצאה חוץ ביתית – תרגיל ודיון ביקורתי

חומרי חובה לתרגיל ודיון בכיתה:

- ועדת סילמן, דו"ח ביניים: דין וחשבון - הוועדה לבחינת מדיניות המשדך בנושא הוצאה של ילדים למסגרות חוץ-ביתיות ונושא הסדרי ראייה, עמ' ז'-טז ו 63-65.
- ראיון ברשת א' " השעה האזרחית" של יעל צדוק עם פרופ' סלונים- נבו מהמחלקה לעבודה סוציאלית באונ' בן גוריון <https://www.youtube.com/watch?v=IT0ZGfdwSuU>
- מבט שני – כסף תמורת ילד 2011 עם פרופ' אסתר הרצוג, חלק ב' <https://www.youtube.com/watch?v=abJXl0xTrKE>
- מבט שני – כסף תמורת ילד 2011, חלק א' <https://www.youtube.com/watch?v=EH8W0btw7-k>

צפיית רשות:

- כבוד השופטת חנה בן עמי בכנס בנושא ועדת הציבור לביקורת על דרכי הפעולה של פקידות סעד: כבוד השופטת חנה בן עמי בכנס בנושא ועדת הציבור לביקורת על דרכי הפעולה של פקידות סעד: תסקיר פקידת הסעד הוא לא טיוטה של פסק דין, אוקטובר 2013. <https://www.youtube.com/watch?v=M165zHk52EI>

13. התפתחות הזכות לייצוג לבני נוער

קריאת חובה

ספרות

- יחיאל ש. קפלן, מטובת הילד לזכויות הילד – ייצוג עצמאי של קטינים, משפטים לא(3) תשס"א, עמ' 623-692.
- שרון פרימור, בשלה העת: ההכרה בייצוג ילדים בהליכים משפטיים הנוגעים בחייהם כזכות אדם של הילד, זכויות הילד והמשפט הישראלי, תש"ע -2010, עמ' 571-604.

דוחות

- הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה – משרד המשפטים, דוח ועדת המשנה בנושא ייצוג נפרד לילדים בהליכים אזרחיים, פברואר 2003, פרק 4 – מבוא, עמ' 35-63; פרק 5, עמ' 65-66 ועמ' 77-87; פרק 7 – ייצוג כיצד, עמ' 117-129.

קריאת רשות

חקיקה

- האמנה בדבר זכויות הילד, רשומות- כתבי אמנה 1038, כרך 31, סעיפים 3, 12, 40.
- חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), תשל"א – 1991. סעיפים 9ט, 18.
- חוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך – 1960. סעיף 3 ו(ב).
- חוק בית המשפט לענייני משפחה, תשנ"ה – 1995. סעיף 3 (ד).
- חוק הסנגוריה הציבורית, התשנ"ו – 1995. סעיפים 18, 21.
- תקנות הסנגוריה הציבורית (זכאות לייצוג קטינים נוספים), התשנ"ח – 1998.

ספרות

- רונית חיימוב-אילי, נתי רונאל (2001) המצוי והרצוי: ההליך הפלילי בעיני נוער עובר חוק ונוער שחוזה קורבנות, המרכז הבינתחומי לילדים ונוער, ביה"ס לעבודה סוציאלית ע"ש בוב שאפל, אונ' ת"א (הוגש לוועדה לבחינת עקרונות היסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה).

- Sutherland E. (1992), **The Role of Children in the Making of Decisions which Affect Them**, in: Freeman, M. & Veerman, P. The Ideologies of Children's Rights, Kluwer Academic Publishers.

פסיקה

- ע"א 878/96 פוזילוב נ' פוזילוב, פ"ד נ(5), 208.
- ע"א 404/07 עברון נ' עברון, פ"ד כה(1), 373.
- בג"ץ 5227/97 דויד נ' בית הדין הרבני הגדול, תק-על 98(3), 443.
- תמ"ש (ת"א) 40420/00 ר.ג. ואח' נ' ר', תק-מש 2003(4), 132 (השופט שוחט).

14. צדק מאחה וקבוצות דיון מסורתיות כאלטרנטיבה לטיפול משפטי בבני נוער

- חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 16), התשע"ב – 2011*
° שרביט, ר; ברור א; ברקוביץ, מ; גולדשטיין, ע; ניב, ג. (2003),

- קבוצת דיון משפחתית – ק.ד.מ לנוער עובר חוק, (לא פורסם).
- שרי גרבלי – עניתי, פרוייקט פקע"ת – תכנית פיוס בין הקורבן לעברייין, עבריינות ועבודה סוציאלית: ידע והתערבויות, בעריכת וזנר, גולן וחובב, עמ' 330-345.
 - Umberit, M.S. (1991), **Mediation of Youth Conflict: A Multi-System Perspective**, Child and adolescent social work, vol. 8 (2) 141-153.
 - Allison and Gabrielle Maxwell. 1998. **"Restorative Justice in New Zealand: Family Group Conferences as a Case Study."** *Western Criminology Review* 1 (1). [Online]. Available: <http://wcr.sonoma.edu/v1n1/morris.html>.
 - תהליכי איחוי בראיה רב-תרבותית במחוזות הדרום וירושלים בשרות המבחן לנוער שרי גרבלי
 - היוועדות בין קטין עובר חוק ונפגע עבירה: הערכת משמעות התהליך ותוצאותיו - בשירות המבחן לנוער, אורי ינאי ושרי גרבלי

פרק ד'

15. אחריות הורית זכויות הילד במשפחה
- רות זפרן, זכויות הילד במשפחה כזכויות יחס, זכויות הילד והמשפט הישראלי, תש"ע – 2010, עמ' 129-158
 - סבינה רוטלוי, אחריות המדינה בקידום זכויות ילדים, זכויות הילד במשפט הישראלי, תש"ע – 2010, עמ' 63-80.
16. הרצאת אורחת: אימוץ – פתרון לילדים בסיכון בישראל? – עו"ד לידיה רבינוביץ', הממונה על ייצוג קטינים, האגף לסיוע משפטי
17. ילדים בהליכי גירושם – גירושם בשיתוף פעולה – עו"ד עירית גזית

פרק ה' – סימולציות מיני משפט

18. עריכת דין טיפולית, עריכת דין מניעתית, עריכת דין קהילתית ומה שביניהן שיעור ותרגיל סימולציה

קריאת חובה

- William L. F. Festiner, Richard L. Abel & Austin Sarat, "The Emergence and Transformation of Disputes: Naming, Blaming, Claiming....," 15 Law & Soc'y Rev. 631 (1980-1).

תורגם לעברית: היווצרותם של סכסוכים והשתנותם: מתן שם, הטלת אשם, עמידה על זכות... "מעשי משפט ג' 17 (2010)

- לואיס א' וייט הכפפה, כישורי הישרדות רטוריים ונעלי יום ראשון: הערות על השימוע בעניינה של גברת ג' – מעשי משפט כרך ב'

- יובל אלבשן "עריכת-דין מניעתית ככלי לעבודה עם אוכלוסיות מוחלשות" מעשי משפט כרך ד' 2011, עמ' 151

http://www.law.tau.ac.il/Heb/_Uploads/dbsAttachedFiles/albashan.pdf

- שרון ציונוב, שירן רייכנברג ורעות רוזנר "מישהו שומע אותי? על ייצוג רגיש-מגדר לנערות בהליכי נזקקות בבית-המשפט לנוער" מעשי משפט ג 10 (2010)

קריאת רשות

- Tomas D. Barton & James M. Cooper, *Preventive Law and Creative Problem Solving: 4 Multi-Dimensional Lawyering* (National Center for Preventive Law (NCPL), California Western School of Law, 2000),

http://preventivelawyer.com/content/pdfs/Multi_Dimensional_Lawyer.pdf

- David B. Wexler, Therapeutic Jurisprudence: The Law as a Therapeutic Agent (1989)
- הדר דנציג-רוזנברג ויפעת פרדר "האחרת שבתוכנו": על עריכת-דין חברתית רגישת-תרבות" מעשי משפט ג 45 (2010)
- יובל אלבשן "נגישות האוכלוסיות המוחלשות בישראל למשפט" עלי משפט ג 497-530 (2003).

- יובל אלבשן זרים במשפט. (2005)
- יורם רבין זכות הגישה לערכאות כזכות חוקתית, (1998) 26
- ברברה ארנרייך כלכלה בגרוש – איך (לא) להצליח באמריקה. 197 – 223,

19. דילמות בייצוג אוכלוסיות מוחלשות **cause vs. client** –

קריאת חובה

- Sarat & S. Scheingold "Cause Lawyering and the Reproduction of

Professional Authority: An Introduction" In Cause Lawyering – Political Commitments and Professional Responsibilities (A.Sarat @ S. Scheingold Ed.) p 3.

- כללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו – 1986
- זיו, נ. (2001). עריכת דין למען מטרה ציבורית – מיהו הציבור? מהי המטרה? דילמות אתיות בייצוג משפטי של קבוצות מיעוט בישראל, משפט וממשל, עמ' 129 – 145.
- י' אלבטן, "דילמת ייצוג אוכלוסיות מודרות בדרך לתיקון חברתי" מעשי משפט א' 153 (2008).

קריאת רשות

- י' דותן, עורך הדין, המטרה הציבורית והלקוח האינדיבידואלי "עיוני משפט כג (2000) 697
- Neta Ziv, Lawyers Talking Rights and Clients Breaking Rules: Between Legal Positivism and Distributive Justice in Israeli Poverty Lawyering